

TÜRKİYE'DE KENTLEŞME DİNAMİKLERİNİN SUÇA ETKİSİ

The Effect of Turkey's Urbanization Dynamics on Crime

Dr. Mithat Arman KARASU*

Giriş, 1. Kent ve Suç İlişkisinin Kuramsal Boyutu, 2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı, 3. Araştırma Sonuçları, 3.1. Kentlerin Nüfus Büyüklüğü ve Suç, 3.2. Kentlerin Kentleşme Oranları ve Suç, 3.3. Kentlerin Gelişmişlik Sırası, Kentlere Göre Kişi Başına Düşen GSYH Oranı ve Suç, 3.4. Kentlerin Nüfus Yoğunluğu ve Suç, 3.5. Kentlerin Net Göç Hızı ve Suç, Genel Değerlendirme

ÖZET

Türkiye'deki kentleşme dinamiklerinin suça olan etkisinin ele alındığı çalışma kapsamında; ülkemizdeki kentlerin büyüklüğü, kentleşme oranı, kentlerin gelişmişlik sırası, kentlere göre kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsılanın (GSYH) miktarı, kentlerin nüfus yoğunluğu ve kentlerin net göç hızları ile 2000–2006 yıllarına ait asayiş suç oranları karşılaştırılmıştır.

Edinilen sonuçlara göre, Türkiye'de; büyük, kentleşme oranı yüksek, gelişmiş, GSYH' dan daha çok pay alan, nüfus yoğunluğu yüksek, göç alan kentlerde daha çok suç işlenmektedir. Ancak bu genel tespitin yanında önemli sapmalar bulunmaktadır. Tunceli örneğinde olduğu gibi, bu niteliklerin hiçbirisine sahip olmayan bir kent ülkenin en yüksek suç oranlarına sahip olabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent, suç, kentleşme dinamikleri, suç oranları

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Araştırma Görevlisi.

ABSTRACT

The effect of urbanization dynamics on crime in Turkey is examined within the context of this study. Factors evaluated were the size of cities, urbanization rate of the cities, level of development of the cities, gross domestic product per capita (GDP) of the cities, population density of the cities, and net migration rates; these were compared with the crime rates between 2000 and 2006.

According to the results obtained, in Turkey there are more crimes committed in cities that are large, have a high urbanization rate, are developed, get bigger share from the GDP, have greater population density and get more immigrants. Besides these general findings, there are important deviations. For instance, a city that does not have any of the mentioned characteristics can have the highest rate of crime commitments, such as in the case of Tunceli.

Keywords: City, crime, urbanization dynamics, crime rates

Giriş

Gerek suç oranlarının artması gerekse basın-yayın organlarında suçla ilgili haberlerin daha fazla yer alması toplumda “suça karşı duyulan korku”da bir artışa neden olmaktadır. Suç oranlarının yükselmesi “kentlin güvenliği” sorununu gündeme getirmektedir. Diğer taraftan, bu tür sorunlar gündeme getirilmekle birlikte suç oranlarındaki artış ile kentleşme arasındaki ilişki çoğu zaman gözden kaçırılmaktadır.

Türkiye’de kentlerin sağlıksız gelişiminin toplumsal maliyeti söz konusu olduğunda, daha çok gecekondulaşma, altyapı hizmetlerinin yetersizliği, imar planlarının gereği gibi uygulanmaması, kentsel yaşam kalitesindeki azalma gibi sorunlar dile getirilmekte; sağlıksız kentleşmenin suça olan etkisi göz ardı edilmektedir. Ayrıca, ülkemizde suç ile kentsel gelişme arasındaki ilişki bilimsel düzeyde yeterince incelenmiş değildir.

Oysa kent ve suç kavramlarının ilişkisi oldukça eskiye dayanır. Kalabalık ve heterojen nüfus yapısı, farklı kimliklerin varlığı, toplumsal denetimin zayıflığı, ekonomik ve mali kaynakların zenginliği kentleri suç işlemek için ideal alanlar haline getirmektedir.

Ülkemiz açısından bakıldığında durum farklı değildir. Ülkemizde işlenen suçların önemli bir bölümü kentlerde işlenmektedir. Kentlerin güvenlik sorunu kamuoyunu giderek daha çok meşgul etmektedir. Kapkaç, gasp, cinsel taciz, cinayet gibi, günlük yaşamda etkisi daha kolay hissedilen suçlardaki artış, toplumda tedirginliği artırmaktadır.

Kentleşmenin sağlıksız oluşu, kentleşme sürecinde iç göçün belirleyici rolü, büyük kentlerin orta ve küçük kentlere göre artan kentsel nüfustan daha fazla pay alması, küreselleşmenin kentler üzerinde neden olduğu olumlu ve olumsuz etkiler gibi kentsel dinamiklerin, suç üzerinde kaçınılmaz etkileri bulunmaktadır.

Bu çalışma bu etkileri araştırmayı amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında; kentlerin büyüklükleri, nüfus yoğunluğu, kentleşme ve gelişme oranlarındaki farklılıklar, kentin göç alma ya da göç verme durumlarının suça etkileri incelenecektir. Bir kentin kimliğini ve yapısını oluşturan, gelişiminde etkin olan bu dinamikler ele alınarak, kentlerde suç oranlarının neden arttığı ya da azaldığı ile suç kavramının kentteki gelişimi hakkında bir fikir edinilmeye çalışılacaktır.

Türkiye’deki kentlerin nüfus büyüklükleri, kentlerin kentleşme oranı, kentlerin gelişmişlik sırası, illere göre kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsılının (GSYH) miktarı, kentlerdeki nüfus yoğunluğu ve kentlerin net göç hızlarının suçla ilişkisi bu çalışmanın konularını oluşturmaktadır.

Dört bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde kentleşme ve suç kavramlarının birbiriyle ilişkisi üzerinde durulmuş, kuramsal bir çerçeve çizilmiştir. İkinci bölümde, yapılan araştırmanın kapsamı, yöntemi ve kullanılan veriler hakkında ayrıntılı bilgi verilmekte; araştırmanın kapsam ve amacı ortaya konulmaktadır. Üçüncü bölümde, araştırmanın sonuçları ele alınacak ve son bölümde de genel bir değerlendirme yapılacaktır.

1. Kent ve Suç İlişkisinin Kuramsal Boyutu

Kentsel yaşam kırsal yaşamdan çok farklı özelliklere sahiptir. Wirth, bir yaşam biçimi olarak kentleşmeye, birbiriyle bağlantılı üç perspektiften bakılabileceği görüşündedir: a) teknolojik ve ekolojik düzene sahip fiziksel bir yapı, b) kurumlardan oluşan bir toplumsal örgüt, c) farklı tavırların ve düşüncelerin oluşturduğu bir küme¹.

Kırsal yaşamda yeri olmayan uzmanlaşma, işbölümü, kitlesel üretim ve tüketim, yoğun ulaşım ve iletişim gereksinimi kente özgü yeni davranış biçimlerini zorunlu kılar. Kentlileşmek, yalnızca bir kentte yaşamayı değil, insanların davranışlarında, ilişkilerinde, değer yargılarında, yaşam biçimlerinde bir değişimi de anlatır. Kentleşme; nüfus üzerinde toplumsal denetimin azalmasına, aile kavramının doğasında ve görevinde değişmeye, özellikle gençler üzerinde suç sayılabilecek davranışlarda artışa, toplumsal ve coğrafi hareketlilik sayesinde umutlar ve olanaklar arasında derin bir uçurumun ortaya çıkmasına neden olur².

¹ Wirth, 114.

² Buendia, 5.

Kent karmaşık, işbölümüne dayalı ve ileri bir toplum düzenini simgeler. Kentin bu yapısı bir kişinin, diğer bir kişiyi yakından tanınmasını zorlaştırır. Bu nedenle kurulan ilişkilerin niteliği, kırsal kesimden farklı olarak, şahsi olmayan, yüzeysel ve geçicidir. Bu ilişki biçimi, toplumda kişiyi yalnızlığa, kayıtsızlığa ve güvensizliğe iter. Bu koşullar altında, rekabet ve resmî denetim mekanizmaları, daha eski dönemlerde, toplumu bir arada tutmada kendisine bel bağlanan dayanışmanın yerini almaktadır. Özellikle Batı ülkelerinde suçun bu kadar yaygın olmasının ardında yatan nedenler arasında; toplumsal iletişimin zayıflaması, toplumsal denetimin azalması vb. etkenlerin gösterilmesinin nedeni kentin kırdan farklı olan bu yapısıdır³.

Kent bireye daha fazla özgürlük verir. Bu özgürlüğün temelinde ise, toplumsal denetimin zayıflaması yatar. Birey, bir yandan, diğer bireylerin ya da yakın bağlar kurduğu kümelerin duygusal denetiminden belli bir derecede kurtulabilme ya da özgürlüğe kavuşabilme şansını elde ederken, diğer yandan, kendini ifade edebilmeyi, moralini ve bütünleşmiş bir toplumda bir arada yaşamının vereceği katılma duygusunu yitirir.

Kırsal topluluklarda var olan düzenin törelerce ve toplumca yakından denetlenmesi kentte olanaksızdır. Kırsal alanda yaşanan şiddeti önceden kestirmek olasıdır. Kırsal alanın insanı, törelerin insanıdır. Şiddet, törelerin titizlikle belirlediği eylemlerden birisidir. Ne zaman şiddet uygulanması gerektiği konusunda belirleyici olan töredir. Şiddet üzerinde törenin bir tekel oluşturmasına neden olan bu durum, toplumca denetlenilebilen bir şiddeti beraberinde getirir. Oysa bu durum kentler için geçerli değildir.

Kent, hem nüfusun yoğunluğu, hem de bu nüfusun heterojen yapısı nedeniyle denetlenmesi çok daha zor bir alandır. Köyden kente gelmiş olanlar için kent; köydeki dayanışmanın olmadığı, dışlandıkları, toplumsal ve ekonomik kaygıların derinleştiği, bu anlamda, savunma güdüsünün en üst düzeyde hissedildiği, sapkın davranış biçimlerine açık bir ortamdır. Kırsal alanlardan göç edenler için kent çoğu zaman “gri alanların” var olduğu bir yerdir. Köydeki davranışlar anlamını yitirirken, göçmenler kentle bütünleşmenin sıkıntısını yaşar. Kentle bütünleşmemenin temelinde ise, barınma ve iş ihtiyaçlarının birer kentli gibi giderilmemesi yatmaktadır⁴.

Kentin suç üzerindeki etkisi yalnızca toplumsal denetimin zayıflaması ve ilişkilerin yüzeysel duruma gelmesi ile sınırlı değildir. Kentsel alanlarda yaşanan çevre kirliliği, yoğun trafik, ulaşım zorlukları, geçim kaygısı, işsizlik, yüksek hizmet maliyetleri, ekonomik bunalımlar gibi sorunların varlığı, kişinin psikolojisinde olumsuz etkilere neden olmakta; bu durum, şiddet eğilimini ve suç oranını artırmaktadır.

³ *Watts- Watts*, 425.

⁴ *Assadi*, 1.

Kentte tüketimin özendirilmesi ve reklâmların çekiciliği kişinin ruhsal dengesi üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Tüketim ve reklâm kişi üzerinde devamlı bir baskı oluşturmaktadır. Belli bir nesneye sahip olma, belli bir yaşam biçimini sürdürme, mutluluğun, hatta belki de insan onurunun zorunlu koşulu haline gelir. Bu evrede tüketen ile tüketim dışı kalan arasında önemli bir uçurum oluşmakta, kentsel bölüşüm sorununa dayalı şiddet eğilimleri ağırlık kazanmaktadır⁵.

Özellikle kentsel değişimlerin hızlı yaşandığı, nüfus artışının sağlıksız ve yoğun olduğu kentlerde insanlar daha gergin bir yapıya sahiptir. Bu konuda yapılan bir çalışmada, benzer kentler arasında nüfusun en hızlı arttığı yerleşim yerlerinde intihar, boşanma ve suç oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür⁶.

Özetle, kent gerek neden olduğu yeni davranış biçimleri, gerekse fizikî, toplumsal, kültürel ve ekonomik yapısı gereği, suç işlemek için daha uygun alanlardır. Bu konuda ilk kuramsal çalışmalar Chicago Okulu’na yapılmıştır. Kent ve suç ilişkisine yönelik sosyolojik kuramları; Chicago Okulu’nun geliştirdiği “ekolojik yaklaşım”, “anomi kuramı” ve “kültür çatışması kuramı” olarak sıralamak mümkündür.

1 – *Ekolojik Yaklaşım*: Sosyoloji ve kriminoloji alanlarında yeni yöntemler ve araştırma konuları kazandıran Chicago Okulu’nun temel hareket noktası, insan davranışının genetik yapı nedeniyle değil, toplumsal ve maddi çevre faktörlerinden etkilenerek oluştuğu düşüncesidir. Bu düşünceye göre, insanın maddi çevresini oluşturan kent onu etkilemekte, davranış biçimlerinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Chicago Okulu için; kent, uygar insanın doğal yaşam alanıdır.

Chicago Okulu’nda özellikle iki kavram ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki, kentlere ilişkin çözümlenelerde kullanılan “ekolojik yaklaşım”dır. Bu yaklaşıma göre, tabiatta canlıların birbiriyle çatışması, uyum içinde yaşaması gibi, insanlar da kent içinde tabiatın kurallarına benzer kurallar içinde yaşamaktadır. Tabiatta görülen istila, rekabet, birbiri ardına gelme, yoğunlaşma, merkezileşme, ayrılma, yerine geçme vb. eylemler kentsel mekânda insanlar tarafından tekrar edilmektedir.

Bu kurama göre, insanların kentsel mekânda dağılımı “hâkimiyet” ilişkilerinin bir sonucudur. Tıpkı tabiatta olduğu gibi, belli bir tür veya türler diğerlerine üstün gelmektedir. Bir bitki topluluğunda bu hâkimiyet, genel olarak, farklı türlerin ışık için yapmış oldukları mücadelenin bir sonucudur. Işığa daha rahat ulaşan bitkiler daha çok gelişmekte, diğer bitkiler üzerinde hâkimiyet kurmaktadır. Kentte de hâkimiyetin merkezini simgeleyen kent

⁵ Harvey, 60.

⁶ Dönmezer, 1974, 62.

merkezi üst gelir gruplarının elindedir. Çünkü kent merkezindeki kira ve emlak fiyatlarının yüksek oluşu bu durumu zorunlu hale getirmektedir⁷.

Bir kent yerleşmesinde yarışma halinden işbölümüne dayanan bir denge durumuna geçiş, mekân üzerinde kapladıkları alan ve sahip oldukları işlev bakımından birbirinden farklı olan alanların meydana gelmesiyle mümkün hale gelmiştir. İnsanlar kentsel mekânda tıpkı tabiatta bitki ve hayvan gruplarının belli alanlarda toplanması gibi belli mahalle ve semtlerde toplanır, sosyal ve kültürel birlikler oluştururlar.

Bu kuramın ön plana çıkardığı ikinci nokta, kentteki yaşamın bir “yaşam biçimi” olarak ayrıca ele alınmasıdır. Kent yalnızca yaşanan bir mekân değil, aynı zamanda, insanları etkileyen, onlardan etkilenen toplumsal, kültürel ve ekonomik bileşenleri içeren bir bütündür. Okulun önemli temsilcisi Louis Wirth kentleşmeyi bir zihniyet ve kişilik sorunu olarak ele alır. Ona göre, kentleşme, hayat tarzında, dünya görüşünde meydana gelen değişiklikler ile ilgilidir⁸.

Chicago Okulu, 20. yüzyılın başlarında Amerika’da kentlerde yaşanan; 1. Dünya Savaşı’nın yarattığı sorunlar, içki yasağı, 1929 Ekonomik Bunalımı gibi konularla ilgilenmiş ve bunların suç artışı, ahlaki çöküntü ve suç çeteleri gibi olumsuzluklara neden olduğunu ortaya koymuştur⁹.

Chicago Okulu gerek ele aldığı konular gerekse uyguladığı yöntemler bakımından kent sosyolojisi alanında önemli bir çığır açmıştır. Ancak araştırmaların ABD kentleri ile sınırlı kalması, kuramın genel anlamda kabul görmesini zorlaştırmıştır.

2 – *Anomi Kuramı*: Kent ve suç ilişkisini araştıran bir başka kuram Durkheim ve Merton tarafından geliştirilen “anomi kuramı”dır. Kuram, temelde bireyin kentte yaşadığı karmaşa, açmaz sonrasında “anomi” yaşamasını, bunun sonucunda suça yönelişini anlatır. Kısaca, anomi, kuralsızlık (normsuzluk) demektir. Eğer bir toplumdaki kültürel ve toplumsal yapının bütünleşmesi kötü olmuşsa, yani kültürel yapının istediği davranışları, toplumsal yapı engellemişse, bu anomiyeye, başka bir deyişle, normların yıkılmasına, kuralsızlığa doğru bir gidişata neden olur¹⁰.

Merton, toplumda üyelerin belli bir amacı olduğunu, fakat herkesin amaçlarını gerçekleştirmede aynı başarıyı gösteremediğini, bu durumun sapıcı davranışlar için zemin hazırladığını ifade eder. Meşru yollarla beklentilerine ve hedeflerine ulaşamayan birey, ihmal edilmişliği ve dışlanmışlığı kaldıramayacağı için, büyük bir olasılıkla sapkın davranışlara ya da bir aşama daha öteye geçerek suça yönelecektir. Anomi, kente yeni

⁷ *Yörükkan*, 90.

⁸ *Wirth*, 127.

⁹ *Demirbaş*, 132.

¹⁰ *Demirbaş*, 126.

gelen kırsal değer yargılarına sahip bir bireyin kente uyum sağlama sürecinde yaşadığı zorlukların bir sonucu olarak da karşımıza çıkabilir.

Birey, içinde yer aldığı kentle, toplumla bütünleşemediği, kentteki işbölümüne dâhil olmadığı sürece, toplumsal bütünleşme dışında yeni arayışlar içine girebilecek, alkol ve uyuşturucu alışkanlığı, suç işleme vb. sapkın davranışlar geliştirecektir.

3 – *Kültür Çatışması Kuramı*: Kültür çatışması kavramı ilk olarak Amerika’da, artan suç oranlarından göçmenleri sorumlu tutmak amacıyla ortaya atılmıştır. Ancak daha sonra bu teorinin öncüsü Sellin bu bakış açısının yanlış olduğunu ortaya koymuş, kuramı geliştirmiştir. Sellin’e göre bir göçmen, birisi anavatanında ve diğeri göç edilen ülkede olmak üzere iki kültürlü bir yapı içerisindedir. Her ne kadar, göçmenin temel kişiliği anavatanındaki toplumsallaşması vasıtasıyla kural olarak oluşmuşsa da, göçmen geldiği ülkenin standartlarına daima daha çok yaklaşmak ihtiyacını da duyacaktır. İşte çatışma, bu iki kültürün birbirini dışlamaya çalışması sonucunda doğmaktadır. Kültür çatışması kuramına göre, bu kültür çatışmasının içinde yaşayan göçmenler, yabancı işçiler, etnik azınlıklar suç işlemeye daha yatkındır.

Öte yandan kültür çatışması kuramı, suçluluğu, farklı kültürel değerler ve davranış normları arasındaki bir çatışmanın neticesi olarak, sadece göçmenler, yabancılar ve etnik azınlıklar bakımından sınırlı bir biçimde ele almıştır¹¹.

2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Kentsel mekânda suçun oluşumunda etkin olan kentsel dinamiklerin belirlenmesi kentin güvenliği bakımından büyük önem taşımaktadır. Suç oranları her kentte aynı oranda artış göstermemektedir. Bazı kentlerde suç oranları artarken, bazılarında azalmakta ya da aynı oranda artmamaktadır. Kentler suç konusunda farklı gelişim eğrilerine sahiptir. Bu durum kentlerin farklı özelliklere sahip olmasının ve farklı yapılarının doğal bir sonucudur.

Çalışma kapsamında, kentlerin bu farklı yapı ve özelliklerinin suçla olan ilişkisi üzerinde durulacaktır. Kentlerin gelişiminde etkin olan kentsel dinamiklerin suçun oluşumunda ve suçun artışında ne derece etkin olduğu sorusuna cevap aranacaktır. Kentlerin nüfus büyüklükleri, kentlerin kentleşme oranı, kentlerin gelişmişlik sırası, illere göre kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsılanın (GSYH) miktarı, kentlerdeki nüfus yoğunluğu ve kentlerin net göç hızları kentlerin gelişiminin anlaşılmasında yardımcı olan önemli dinamiklerdir. Bu dinamikler esas alınarak yapılacak istatistikî analizler bize kentlerin hangi özelliklerinin suç konusunda etkin olduğunu, hangilerinin bu konuda belirleyici olmadığını gösterecektir.

¹¹ *Demirbaş*, 125.

Çalışmanın amacı, bu dinamiklerden yararlanarak, kentlerde; suçun oluşumu, suç oranlarının artışı ya da suçun kentler arasında gösterdiği farklılıklar konusunda bir fikir sahibi olmaktır. Başka bir deyişle, çalışma Türkiye'deki kentleşme süreci ve bu süreci etkileyen kentsel dinamikler ile suç oranları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Ülkemizde giderek artış gösteren suç oranlarının kentleşme ve değişen toplum yapısı ile ilişkisi açıktır. Kentleşmeyle birlikte bireyler ikincil ilişkilerle çevrili bir çevrede yaşamakta, artan güvensizlik ve yalnızlaşma kentler bakımından bir gerginlik kaynağı yaratmaktadır. Ancak kentleşmenin mutlaka suç oranlarında artışa neden olacağı savı da abartılı bir yorum olacaktır. Burada amaç hem bu tür abartıya kaçan yorumların önüne geçmek, hem de kentlerin suçla olan ilişkisi hakkında mümkün olduğu kadar gerçeğe yakın sonuçlar elde etmektir.

Suç kavramı birçok etkeni içinde barındıran bir yapıya sahiptir. Bu nedenle suçun oluşumu ve artışı konusunda kentleşme dışında onlarca değişken etkili olmaktadır. Ekonomik krizler, işsizlik, kültürel farklılıklar, etnik ve dini kimlik bu değişkenler arasında ilk akla gelenlerdir. Ancak bu çalışmada suç kavramının araştırılması belirlenen kentsel dinamikler ile sınırlandırılmıştır. Bu tür bir sınırlandırma hem çalışmanın sağlıklı bir biçimde yürütülmesi hem de kentsel dinamiklerin suç üzerindeki etkisinin daha net bir biçimde anlaşılması bakımından zorunludur.

Araştırmanın bağımlı değişkeni suç oranıdır. Suç oranından kastedilen, kent bazında onbin kişiye düşen asayiş suçlarının sayısıdır. Asayiş suçları; toplumsal olaylar, terör ve ideolojik nedenlerle işlenmiş suçlar, ölümlü veya yaralamalı trafik kazaları dâhil trafik suçları ile kaçakçılık ve organize suçlar dışında kalan, teşekkül halinde işlenenlerde dâhil olmak üzere kişiler ve/veya mal varlığına karşı işlenen suçları ifade eder¹². Bağımsız değişkenler ise; Türkiye'deki kentlerin nüfus büyüklükleri, kentlerin kentleşme oranı, kentlerin gelişmişlik sırası, illere göre kişi başına düşen GSYH miktarı, kentlerin nüfus yoğunluğu ve kentlerin net göç hızıdır.

Araştırma kapsamında bu bağımsız değişkenlerin her birinin suç oranı üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Her bağımsız değişkenin suçla ilişkisini ortaya koymak için ilk sırada ve son sırada bulunan 15 kent veri olarak kullanılmıştır. Örneğin, kentlerin nüfus büyüklüğü esas alındığında, Türkiye'deki en büyük ve en küçük 15 kent veri olarak ele alınmıştır. Benzer bir biçimde, kentlerin net göç hızı söz konusu olduğunda, en çok göç alan 15 kent ile en fazla göç veren 15 kent esas alınmıştır.

Bu uygulamadan amaç, araştırmada yer alan verileri daha anlaşılır kılmak ve sonuçları daha net bir biçimde sergilemektir. Türkiye'de toplam

¹² www.asayis.pol.tr, 28.11.2008.

81 kent olduğu düşünüldüğünde örnek olarak alınan kent sayısının (30) belli bir fikir verecek düzeyde olduğu anlaşılacaktır.

Araştırmada kullanılan istatistikî veriler çeşitli kamu kurumlarından alınmıştır. Kentlerin gelişmişlik sırası Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından bu konuda yayımlanan 2003 tarihli, “İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 2003” adlı çalışmadan alınmıştır.

Kentlerin nüfus büyüklükleri, kentleşme oranları, kentlerin nüfus yoğunluğu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı ile 2007 yılı içerisinde tamamlanan Adrese Dayalı Nüfus Sayımı sonuçları esas alınarak hazırlanmıştır. Kentlerde kişi başına düşen GSYH oranları, TÜİK’in internet sitesinden temin edilmiştir.

Net göç hızları, yine TÜİK tarafından hazırlanan, 2005 tarihli, “Göç İstatistikleri” adlı çalışmadan derlenmiştir. Bu çalışmada, en son 2000 yılına ilişkin göç verileri yer almaktadır. Bu nedenle, 2000 yılından sonraki verilere ulaşmak mümkün olmamıştır. Ancak çalışmamız kapsamında ele alınan 1975–2000 dönemi konu hakkında fikir verecek boyutlardadır.

Suçla ilgili veriler ise Emniyet Genel Müdürlüğü’nden alınmıştır. Öte yandan, alınan verilerin güvenilirliği konusunda çeşitli kuşklar bulunmaktadır. İşlenen tüm suçların kayıt altına alındığını söylemek zordur. “Siyah sayılar” olarak da nitelenen bu durum, kriminoloji bakımından, sık rastlanan bir olgudur. Kısacası siyah sayılar, işlenmiş olmakla beraber, suçun niteliği, mağdurun tavrı, umursamama, korku, adalet mekanizmasına güvensizlik, toplumsal ayıplanma, yönetimden kaynaklanan eksiklikler gibi nedenlerle bildirilmeyen, kayıt altına alınmayan, bu nedenle, yargıya intikal etmeyen, istatistiklerde yer almayan suçlardır¹³.

3. Araştırma Sonuçları

3.1. Kentlerin Nüfus Büyüklüğü ve Suç

Bu çalışma kapsamında ilk olarak Türkiye’deki kentlerin nüfus büyüklükleri esas alınmış, suç oranlarıyla karşılaştırılmıştır. Tablo-1’de ilk dikkati çeken nokta, suç oranlarında, kentlerin büyüklüğünden bağımsız olarak çok ciddi artışlar olduğudur. 2000–2006 yılları arasında asayiş suçlarında; Erzincan’da % 1043, Kocaeli’nde % 525, Kilis’te % 478, Adana’da % 403, Antalya’da % 399, Samsun’da % 395 artış olmuştur.

2000 yılında Türkiye’nin tümünde onbin kişiye düşen suç sayısı 30 iken, 2006 yılında bu sayı 90’a yükselmiştir. Başka bir deyişle, 2000–2006 döneminde asayiş suçlarında 3 kat artış yaşanmıştır. Tablo-1’e bakıldığında, çok büyük farklılık olmasa da, büyük kentlerde daha fazla suç işlendiği görülmektedir. 2000 yılına ait onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması esas

¹³ www.criminology.org, 28.11.2008.

alındığında, en fazla nüfusa sahip 15 kentte bu sayı 41 iken, en az nüfusa sahip 15 kentte 40'dır. 2006 yılı için bu rakamlar sırasıyla 121 ve 96'dır. Ancak Tunceli dışta tutulduğunda, rakamlar değişmekte; en az nüfusu olan kentlerin ortalaması 2000 yılı için 25'e, 2006 yılı için 79'a düşmektedir.

2000 yılında en fazla nüfusa sahip 15 kenttin 8'inde, Türkiye ortalamasının üzerinde suç işlenirken, 2006 yılında bu sayı 10 olarak gerçekleşmiştir. En az nüfusa sahip 15 kent arasında 2000 yılında 6, 2006 yılında ise 7 tanesinde Türkiye ortalamasının üzerinde suç işlenmiştir. Büyük ve küçük kentler arasında, onbin kişiye düşen suç sayıları karşılaştırıldığında, 2000 yılında 1.025 olan oran, 2006 yılında artarak 1.531 olarak gerçekleşmiştir. Büyük kentler ile küçük kentler arasında işlenen suçlar bakımından makas giderek açılmaktadır. Bütün bu veriler, büyük kentlerde küçük kentlere göre daha çok suç işlendiği savını doğrulamaktadır.

Ancak, Tablo-1'den anlaşılacağı gibi, Türkiye'de büyük kentler ile küçük kentler arasında bir ayrışma bulunmakla beraber, bu ayrışma, Batılı ülkelerdeki kadar net değildir. ABD'de yapılan bir çalışmaya göre, büyük kentlerde suç oranı küçük kentlerden 79, kırsal alandan ise 300 kat daha fazladır¹⁴.

Amerikan Adalet Bakanlığı tarafından yayımlanan bir raporda, büyük kentlerde onbin kişiye düşen cinayet sayısı 63 iken, küçük kentlerde bu oran 33, kırsal alanda 31'dir. ABD'de 2006 yılı içerisinde belirlenen 1.417 bin suçtan 1.202 bini, başka bir deyişle, % 95'i büyük kentlerde (metropolitan alan) işlenmiştir¹⁵. Avrupa'da nüfusu 1 milyonu aşan kentlerde işlenen suç oranı, nüfusu 100 bini aşmayan kentlere göre 4 kat daha fazladır¹⁶.

Tablo-1 incelendiğinde, ülkemizde gerek büyük kentlerin gerekse küçük kentlerin arasında önemli sapmalar olduğu göze çarpar. 2000 ve 2006 yıllarına ait suç oranlarına bakıldığında, Manisa, Konya, Şanlıurfa, Hatay, Diyarbakır kentlerinin diğer büyük kentlerden ayrıldıkları görülmektedir. Özellikle Şanlıurfa ve Hatay'da suç oranları birçok küçük kentten daha azdır.

Bu durumu, belli bir ölçüde, Türkiye'nin kentleşme sürecinin yapısıyla açıklamak mümkündür. Türkiye'nin kentleşme süreci, Batı'dakinden farklı olarak, kırsal nitelikteki geleneksel bağları tam anlamıyla gevşetebilmiş değildir. Büyük kent sayılmalarına rağmen; Manisa, Hatay, Konya, Şanlıurfa gibi kentlerde suç oranlarının düşük çıkmasında, dinî ve geleneksel toplum yapısının bugün bile varlığını koruması etkili olmaktadır. Dönmezer'in de dediği gibi, Türkiye'de suç ve kent arasındaki ilişki Batı'dakinden farklılık

¹⁴ *Glaeser*, 225.

¹⁵ *United States Department of Justice*, 12.

¹⁶ www.homeoffice.gov.uk.report123, 2.6.2007.

göstermekte; bu farklılık Türk toplumunun değer yapısından kaynaklanmaktadır¹⁷.

Diğer taraftan, Çankırı, Karabük, Yalova, Kırşehir kentleri küçük olmalarına rağmen buralarda, onbin kişiye düşen suç sayısı Hatay, Şanlıurfa, Manisa, Diyarbakır ve Konya kentlerinden daha fazladır. Özellikle Tunceli az bir nüfusa sahip olmasına rağmen, onbin kişiye düşen suç sayısı son derece yüksektir. Tunceli’de, 2000 yılında onbin kişiye düşen suç sayısı 255, 2006 yılında ise 331’dir. Bu rakamlar hem büyük kentlerin tümünden, hem de Türkiye ortalamasından çok daha fazladır.

Küçük kentler olmalarına ve geleneksel toplum yapısının devam etmesine karşın Kırşehir, Yalova, Çankırı, Karabük ve Tunceli’de suç oranlarının bazı büyük kentlere ve diğer küçük kentlere göre neden yüksek olduğu ayrıca araştırılması gereken bir konudur. Bu konunun aydınlatılması için işsizlik, etnik yapı, ekonomik bunalım gibi faktörlerin kent ekonomisine etkisi, kentteki kamu yatırımlarının varlığı, kentin demografik yapısı, kentin eğitim düzeyi vb. değişkenlere ve daha ayrıntılı çalışmalara gerek duyulmaktadır.

Tablo-1 (Türkiye’de Kentlerin Nüfus Büyüklüğünün Suçla Olan İlişkisi)

Kent Adı	Nüfus(2000)	Nüfus(2007)	Asayiş Suçlarının Sayısı		Asayiş Suçlarının Oranı		Asayiş Suçlarında Artış Hızı (2000-2006)
			2000	2006	2000	2006	
Türkiye'nin Nüfusu En Fazla Olan 15 Kenti							
İstanbul	10.018.735	12.573.836	67.299	182.844	67	145	216%
Ankara	4.007.860	4.466.756	23.059	53.266	58	119	207%
İzmir	3.370.866	3.739.353	16.710	64.149	50	172	346%
Bursa	2.125.140	2.439.876	12.190	31.467	57	129	225%
Adana	1.849.478	2.006.650	6.749	29.515	36	147	403%
Konya	2.192.166	1.959.082	4.863	13.589	22	69	313%
Antalya	1.719.751	1.789.295	11.036	45.788	64	256	399%
İçel	1.651.400	1.595.938	8.796	29.707	53	186	349%
Gaziantep	1.285.249	1.560.023	9.641	17.026	75	109	145%
Şanlıurfa	1.443.422	1.523.099	1.654	5.680	11	37	325%
Diyarbakır	1.362.708	1.460.714	4.014	10.138	29	69	236%
Kocaeli	1.206.085	1.437.926	3.282	20.551	27	143	525%
Hatay	1.253.726	1.386.224	2.136	6.305	17	45	267%
Manisa	1.260.169	1.319.920	2.970	10.980	24	83	353%
Samsun	1.209.137	1.228.959	3.474	13.933	29	113	395%

¹⁷ *Dönmezer*, 1994, 177–178.

Türkiye'nin Nüfusu En Az Olan 15 Kenti							
Bayburt	97.358	76.609	290	635	30	83	278%
Tunceli	93.584	84.022	2.386	2.785	255	331	130%
Ardahan	133.756	112.721	221	623	17	55	335%
Kilis	114.724	118.457	258	1.274	22	108	478%
Gümüşhane	186.953	130.825	320	350	17	27	156%
Artvin	191.934	168.092	408	917	21	55	257%
Çankırı	270.355	174.012	878	1.599	32	92	283%
Yalova	168.593	181.758	580	2.181	34	120	349%
Iğdır	168.634	181.866	632	1.407	37	77	206%
Bartın	184.178	182.131	413	1.382	22	76	338%
Sinop	225.574	198.412	483	956	21	48	225%
Bilecik	194.326	203.777	414	1.215	21	60	280%
Erzincan	316.841	213.538	276	1.940	9	91	1043%
Karabük	225.102	218.463	758	2.701	34	124	367%
Kırşehir	253.239	223.170	919	2.171	36	97	268%

Tablo-1'in bize gösterdiği bir başka önemli nokta, kamuoyunda ve basın-yayın organlarındaki genel yargının aksine, suç konusunda İstanbul'un çok da ön planda olmadığıdır. İstanbul suç sayısı bakımından ilk sırada yer almakla birlikte, onbin kişiye düşen suç sayısı yönünden 2000 yılında Gaziantep'ten (75) sonra 2., 2006 yılında ise Antalya (256), İçel (186), İzmir (172), Adana'dan (147) sonra 5. sırada yer almaktadır. İstanbul'da 2000–2006 yılları arasında suç sayısı % 216 artarken, Kocaeli'nde bu artış % 525, Adana'da % 403, Antalya'da % 399, Samsun'da % 395 olarak gerçekleşmiştir.

3.2. Kentlerin Kentleşme Oranları ve Suç

Tablo-2'ye bakıldığında, kentleşme oranının en fazla olduğu 15 kent ile kentleşme oranının en düşük olduğu 15 kent arasında suç bakımından bir ilinti kurulabilmektedir. 2000 yılında en fazla kentleşmiş 15 kentte, onbin kişiye düşen suç sayıları ortalaması 42 iken, bu 2006 yılı için 119'dür. En az kentleşmiş 15 kent için bu sayılar sırasıyla 25 ve 69'dur.

Bu arada kentleşme oranı en yüksek 5 kentin onbin kişiye düşen suç sayıları, 2000 yılı itibarıyla, Türkiye ortalaması olan 31'den daha yüksektir. Bu sayılar; İstanbul'da 67, Ankara'da 58, İzmir'de 50, Eskişehir'de 54, Gaziantep'te 75'dir. Kentleşme oranı en fazla olan 15 kent içinde, 2000 yılı itibarıyla, Türkiye'deki suç ortalamasını aşan kent sayısı 11 iken, kentleşme oranı en düşük olan kentlerde bu sayı 5'dir.

2006 yılında Türkiye'de onbin kişiye düşen suç sayısının ortalaması 90'dır. 2006 yılında kentleşme oranı en fazla olan kentlerden 11'i bu

ortalamanın üzerinde iken, en düşük kentleşme oranına sahip kentlerde bu sayı yalnızca 3’dür.

Bu verilere göre, kriminolojide dile getirilen suçların kentsel alanlarda kırsal alana göre daha çok işlendiği savı doğrulanmış olmaktadır. Benzer bir sonuca ulaşılan bir başka araştırmada, Türkiye’deki kentleşme oranı ile suç artışı arasında bir ilinti kurulmuştur¹⁸. Büyük kentlerde daha fazla suç işlendiği yargısı Gölbaşı tarafından da dile getirilmiş; özellikle son on yılda suç oranlarında görülen artışın büyük bir çoğunluğunun büyük kentlerde gerçekleştiği belirtilmiştir¹⁹.

Kentler suç işlemek isteyenler için bazı avantajlar sunmaktadır. Kentin yoğunluğu, toplumun yardım hissini kaybetmiş olması, çalınan malın elden kolay çıkmasını sağlayacak alıcıların varlığı, saklanmanın kolay olması, ulaşım imkânlarının ucuzluğu ve kolaylığı, kentin birbirinden kopuk, kültürel, toplumsal ve ekonomik anlamda tamamen ayrı bölgelerden oluşması bu avantajlardan bazılarıdır.

Tablo-2 (Türkiye’de Kentlerin Kentleşme Oranlarının Suçla Olan İlişkisi)

Kent Adı	Kentleşme Oranı (%)	Asayiş Suçlarının Sayısı		Asayiş Suçlarının Oranı (10000 Kişi)	
		2000	2006	2000	2006
Türkiye’de Kentleşme Oranının En Fazla Olduğu 15 Kent					
İstanbul	90%	67.299	182.844	67	145
Ankara	88%	23.059	53.266	58	119
İzmir	81%	16.710	64.149	50	172
Eskişehir	78%	3.784	11.528	54	159
Gaziantep	78%	9.641	17.026	75	109
Bursa	76%	12.190	31.467	57	129
Adana	75%	6.749	29.515	34	147
Kırıkkale	75%	1.564	3.558	41	130
Karabük	70%	758	2.701	34	124
Kayseri	69%	3.799	15.766	36	135
Osmaniye	68%	2.023	3.978	44	88
Batman	66%	1.132	2.969	25	63
Kilis	65%	258	1.274	22	108
Bilecik	64%	414	1.215	21	60
Elazığ	63%	1.214	5.135	21	95

¹⁸ *Cömertler-Kar*, 55.

¹⁹ *Gölbaşı*, 216.

Türkiye'de Kentleşme Oranının En Az Olduğu 15 Kent					
Bartın	26%	413	1.382	22	76
Ardahan	29%	221	623	17	55
Muş	35%	631	946	14	23
Niğde	36%	1.175	3.335	34	101
Muğla	37%	3.191	10.918	45	143
Zonguldak	40%	2.657	6.870	43	112
Düzce	41%	563	350	18	52
Gümüşhane	41%	320	1.678	17	27
Bayburt	42%	290	635	30	83
Artvin	43%	408	1.452	21	55
Kars	43%	1.147	917	35	47
Nevşehir	44%	1.226	2.344	40	84
Sinop	44%	483	956	21	48
Afyon	45%	1.143	4.041	14	58
Kastamonu	46%	661	2.471	18	69

Simmel, kent insanının sinir sisteminin aşırı derecede uyarıldığı görüşündedir. Kent gibi, toplumsal ilişkilerin çok geniş ve çok karmaşık bir şekil aldığı bir toplumsal çevre içerisinde yaşayan insan durmadan değişen, hızla akıp giden ve çoğu zaman birbiri ile çakışan bir sürü izlenim ile karşı karşıyadır. Bütün bunlar karşısında kentli insan, köyden farklı olarak duyguları ile değil, aklıyla hareket edecek, daha dakik olacaktır. Simmel, kent insanının devamlı uyarılması ve tetikte olmasından dolayı, belli bir süre sonra, uyarı ve olaylara karşı duyarsızlaştığını, daha çekingen davranışlar sergilediğini iddia etmektedir. Bu durum kentlerde suç işlenmesini kolaylaştırmaktadır²⁰.

Konunun abartıldığını düşünen Kleinberg kentte yaşamının suç işleme konusunda bir ölçüt olmadığını, öyle olsa kentte yaşayan herkesin suç işlemesi gerektiğini vurgular. Kleinberg'e göre, kent suçu tek başına teşvik etmemekle birlikte, sahip olduğu özelliklerle, suç için uygun bir ortam hazırlamaktadır. Ancak suçun işlenmesi bakımından bu ortam kadar bireyin sahip olduğu bireysel, bedensel ve ruhsal özellikler de belirleyici olmaktadır²¹. Bu noktada Kleinberg'e katılmamak mümkün değildir. Kent, suçların işlenmesi bakımından zemin hazırlamakla birlikte, bireysel farklılıkları göz ardı etmemek yerinde olacaktır.

²⁰ Yörük, 64-65.

²¹ Dönmez, 1994, 232.

3.3. Kentlerin Gelişmişlik Sırası, Kentlere Göre Kişi Başına Düşen GSYH Oranı ve Suç

Tablo-3 ve Tablo-4’den anlaşılacağı üzere, kentlerin gelişmişlik sırası ve kentlerde kişi başına düşen GSYH oranları büyük ölçüde birbiriyle örtüşmektedir. Türkiye’nin en gelişmiş 15 kentinin 11’i, aynı zamanda, Türkiye’nin kişi başına GSYH’sı en yüksek olan kentleri arasında yer almaktadır. Benzer bir durum en az gelişmiş kentler ile GSYH oranı en az olan 15 kent için de geçerlidir. 12 kent hem en az gelişmiş, hem de GSYH’den en az payı alan kentler içindedir.

Tablo-3’de, 2000 yılı suç oranları esas alındığında, Türkiye’de onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması 31’dir. Türkiye’nin en gelişmiş 15 kentinden 9’unda bu sayı aşılmıştır. Kocaeli (27), Tekirdağ (24), Kırklareli (25), Denizli (25), Bolu (29) ve Balıkesir (22) kentleri ülke ortalamasının altında kalmıştır. Ülkenin en az gelişmiş 15 kentine bakıldığında yalnızca Iğdır (37) ve Kars (35) kentlerinde işlenen suç miktarı Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Tablo-3 (Türkiye’de Kentlerin Gelişmişlik Sırasının Suçla Olan İlişkisi)

Kent Adı	Asayiş Suçlarının Sayısı		Asayiş Suçlarının Oranı (10000 Kişi)	
	2000	2006	2000	2006
Türkiye'nin En Fazla Gelişmiş 15 Kenti				
İstanbul	67.299	182.844	67	145
Ankara	23.059	53.266	58	119
İzmir	16.710	64.149	50	172
Kocaeli	3.282	20.551	27	143
Bursa	12.190	31.467	57	129
Eskişehir	3.784	11.528	54	159
Tekirdağ	1.514	4.260	24	58
Adana	6.749	29.515	36	147
Yalova	580	2.181	34	120
Antalya	11.036	45.788	64	256
Kırklareli	809	3.558	25	107
Denizli	2.151	14.094	25	155
Muğla	3.191	10.918	45	143
Bolu	774	2.327	29	86
Balıkesir	2.406	12.794	22	114

Türkiye'nin En Az Gelişmiş 15 Kenti				
Muş	631	946	14	23
Ağrı	1.076	2.413	20	45
Bitlis	691	1.013	18	31
Şırnak	565	617	16	15
Hakkâri	306	664	13	27
Bingöl	454	1.208	18	48
Van	1.750	3.884	20	40
Ardahan	221	623	17	55
Siirt	446	933	17	32
Mardin	1.455	2.050	21	27
Gümüşhane	320	350	17	27
Batman	1.132	2.969	25	63
Iğdır	632	1.407	37	77
Şanlıurfa	1.654	5.680	11	37
Kars	1.147	1.452	35	47

Tablo-3'de, 2006 yılı suç oranları esas alındığında, Türkiye'de onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması 90'dır. Türkiye'nin en gelişmiş 15 kentinden 13'ünde bu sayı aşılmıştır. 2000 yılına göre bir artış söz konusudur. Yalnızca Tekirdağ (58) ve Bolu (86) kentleri bu yönden ülke ortalamasının altında kalmıştır. 2006 yılı içerisinde en az gelişmiş 15 kentin hiçbirisinde Türkiye ortalamasının üzerinde suç işlenmemiştir.

Tablo-3'e göre Türkiye'de, 2000 yılında onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması en gelişmiş 15 kent için 41,1 iken, en az gelişmiş 15 kent için 19,9'dur. 2006 yılında bu sayılar sırasıyla 136,8 ile 39,6'dır. Gelişmiş kentler ile az gelişmiş kentler arasındaki suç sayısı arasındaki makas giderek açılmaktadır. 2000 yılında gelişmiş kentler ile az gelişmiş kentler arasında 2.06 olan oran, 2006 yılında 3.45'e yükselmiştir.

Benzer bir kıyaslama Tablo-4'de yapıldığında alınan sonuçlar Tablo-3 ile örtüşmektedir. Buna göre, GSYH'dan en yüksek payı alan 15 kentten, 2000 yılında 9 tanesinde Türkiye ortalamasından daha fazla suç işlenmiştir. 2006 yılında bu sayı 11 olmuştur. GSYH'dan en az payı alan 15 kentte bu sayı 2000 yılı için 2'dir. 2006 yılında ise GSYH'dan en az payı alan 15 kentin hiçbirisinde Türkiye ortalamasının üzerinde suç işlenmemiştir. 2000 yılında en gelişmiş 15 kentin suç sayıları ortalaması 39,9 iken, en az gelişmiş 15 kentte bu sayı 19,7'dir. 2006 yılında bu sayılar sırasıyla, 107 ve 44,2'dir.

Tablo-3 ve Tablo-4 birlikte değerlendirildiğinde, gelişmiş ve zengin kentlerde geri kalmış ve fakir kentlere göre daha fazla suç işlendiği ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, Tablo-3 ve Tablo-4'ün ortaya çıkardığı bir diğer dikkat çekici nokta, en yoksul ve GSYH'dan en az payı alan kentlerin, aynı zamanda, büyük ölçüde kırsal kimliğini koruyan, toplumsal denetim

mekanizmalarının bir kentte olması gerekenden çok daha fazla etkin olduğu, geçimini tarımdan sağlayan kentler olduğudur.

Bu kentler arasında yer alan Van, Muş, Adıyaman, Siirt, Hakkâri, Batman, Bingöl, Şanlıurfa, Mardin, Bitlis, Şırnak’ta töre cinayetleri işlenmekte, toplumsal denetim mekanizması derinden hissedilmektedir. Hatta toplumsal baskının had safhaya ulaştığı Batman’da 2001–2006 yılları arasında 81’i kadın, 121’i erkek olmak üzere toplam 202 kişi intihar etmiştir²². Durkheim intiharı önemli bir toplumsal baskı aracı olarak tanımlar. Dolayısıyla, bu kentlerde suç oranlarının az olmasının temelinde kentin geri kalmış olmasının mı, yoksa kentin sahip olduğu kırsal nitelikteki ilişkilerin mi etkin olduğu ayrı bir araştırma konusudur.

Tablo-4 (Türkiye’de Kentlere Göre Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) Oranlarının Suçla Olan İlişkisi)

Kent Adı	GSYH (\$)	Asayiş Suçlarının Sayısı		Asayiş Suçlarının Oranı (10000 Kişi)	
		2000	2006	2000	2006
Türkiye’de Kentlere Göre Kişi Başına Düşen GSYH En Yüksek Olduğu 15 Kent					
Kocaeli	6.165	3.282	20.551	27	143
Bolu	4.216	774	2.327	29	86
Kırklareli	3.590	809	3.558	25	107
Yalova	3.463	580	2.181	34	120
Muğla	3.308	3.191	10.918	45	143
İzmir	3.215	16.710	64.149	50	172
İstanbul	3.063	67.299	182.844	67	145
Zonguldak	2.969	2.657	6.870	43	112
Ankara	2.752	23.059	53.266	58	119
Kırıkkale	2.725	1.564	3.641	41	130
Bilecik	2.584	414	1.215	21	60
Eskişehir	2.513	3.784	11.528	54	159
Bursa	2.507	12.190	31.467	57	129
Tekirdağ	2.498	1.514	4.260	24	58
Manisa	2.459	2.970	10.980	24	83
Türkiye’de Kentlere Göre Kişi Başına Düşen GSYH En Düşük Olduğu 15 Kent					
Ağrı	568	1.076	2.413	20	45
Muş	578	631	946	14	23
Şırnak	638	565	617	16	15
Bitlis	646	691	1.013	18	31
Bingöl	795	454	1.208	18	48

²² *Radikal Gazetesi*, 28.2.2006.

Hakkâri	836	306	664	13	27
Ardahan	842	221	623	17	55
Yozgat	852	916	2.543	13	52
İğdir	855	632	1.407	37	77
Van	859	1.750	3.884	20	40
Kars	886	1.147	1.452	35	47
Adıyaman	918	970	3.653	16	63
Aksaray	966	1.054	2.788	27	76
Mardin	983	1.455	2.050	21	27
Şanlıurfa	1.008	1.654	5.680	11	37

Kentin gelişmişliği ve kişi başına düşen GSYH oranından hareketle suç oranları arasında daha net bir ilinti kurmak için ayrıntılı verilere ihtiyaç bulunmaktadır. Diğer değişkenlerde olduğu gibi gelir seviyesi suç konusunda tek bir ölçüt olamaz. Kentte gelir herkes tarafından eşit paylaşılmamaktadır. Elimizde kentlere ait GSYH oranı bulunmakla birlikte, bu gelirin kentte nasıl bölüştüğüne dair veri yoktur. Suçun daha çok işlendiği kentler olan gelişmiş ve gelir düzeyi yüksek kentlerde, bu suçların gelir düzeyi yüksek kimselerce mi, yoksa yoksullar tarafından mı işlendiği belli değildir.

Ancak, toplumun gelir seviyesinde meydana gelecek bir iyileşme hem getirdiği zenginlik, hem de yarattığı sınıfsal farklardan dolayı özellikle mala karşı işlenen suçlarda bir artışa neden olabilir. Her şeyden önce suçlu elde edemeyeceği bir fayda olmadıkça kendisini riske atmayacak, suç konusunda çekingen davranacaktır. Kentler, özellikle de büyük kentler, zenginlik ve sunduğu fırsatlar bakımından suçun daha fazla işlendiği alanlardır.

3.4. Kentlerin Nüfus Yoğunluğu ve Suç

Chicago Okulu'nun öncülerinden Wirth, kentsel alanı tanımlarken kentin nüfus yoğunluğundan bahseder. Kent, dar bir alanda daha fazla insanın bir arada yaşadığı yerdir. Kalabalık bir yerde yaşayan insanların çok sık hareket etmeleri türlü anlaşmazlıkların çıkmasına ve bireylerin sınırlı olmasına yol açabilir. Yoğun nüfuslu alanlarda yaşamak zorunda kalmanın yol açtığı hızlı tempo ve karmaşık teknoloji bu tür kişisel öfkelerden kaynaklanan gerilimi daha da artırır²³.

Platon'dan beri ütöpik kent hayali kuranlar, kent nüfusunu belli bir düzeyde sınırlandırmaya dikkat etmiştir. Platon kent nüfusunu 1054 sayısı ile sınırlar. Hobbes kentin kalabalık olmasından şikâyet eder. Nüfus hem karmaşaya neden olacağı, hem de kamu hizmetlerinin yürütülmesinde sorun yaratacağı için düşünürlerce tarih boyunca sınırlandırılmıştır. Kentte daha çok sayıda insanın bulunması, kişisel farklılıkların artmasına yol açacaktır.

²³ Wirth, 127.

Farklı köken ve dünya görüşüne sahip üyeleri barındıran kentte akrabalık bağlarından, komşuluk ilişkilerinden ve ortak halk geleneğinden gelen bir kuşakla beraber yaşamaktan kaynaklanan duygular büyük olasılıkla yok olacak ya da en iyi olasılıkla zayıflayacaktır.

Castells’in dediği gibi, teknolojik ilerleme, kentsel gelişmeye ve nüfusun yoğunlaşmasına, artan nüfus yoğunluğu ise toplumsal düzensizliğe neden olmaktadır. Bu durum insanın bedensel ve ruhsal gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir²⁴.

Tablo-5 (Türkiye’de Kentlerin Nüfus Yoğunluğunun Suçla İlişkisi)

Kent Adı	Nüfus Yoğunluğu	Asayiş Suçlarının Sayısı		Asayiş Suçlarının Oranı (10000 Kişi)	
		2000	2006	2000	2006
Türkiye’de Nüfus Yoğunluğu En Yüksek Olduğu 15 Kent					
İstanbul	1.928	67.299	182.844	67	145
Kocaeli	334	3.282	20.551	27	143
İzmir	281	16.710	64.149	50	172
Hatay	215	2.136	6.305	17	45
Tokat	209	2.259	4.960	27	80
Bursa	204	12.190	31.467	57	129
Yalova	199	580	2.181	34	120
Gaziantep	188	9.641	17.026	75	109
Zonguldak	186	2.657	6.870	43	112
Ankara	163	23.059	53.266	58	119
Sakarya	156	2.290	8.285	30	99
Ordu	149	1.158	3.266	13	46
Osmaniye	147	2.023	3.978	44	88
Adana	133	6.749	29.515	36	147
Samsun	133	3.474	13.933	29	113
Türkiye’de Nüfus Yoğunluğu En Düşük Olduğu 15 Kent					
Trabzon	13	412	632	4	9
Artvin	26	408	917	21	55
Sivas	26	1.341	6.930	18	109
Bayburt	26	290	635	30	83
Erzincan	27	276	1.940	9	91
Karaman	27	315	2.907	13	129
Ardahan	28	221	623	17	55
Gümüşhane	29	320	350	17	27
Kastamonu	29	661	2.471	18	69

²⁴ *Castells, 235.*

Bingöl	31	454	1.208	18	48
Kars	32	1.147	1.452	35	47
Bolu	33	774	2.327	29	86
Hakkâri	33	306	664	13	27
Çankırı	36	878	1.599	32	92
Erzurum	37	1.931	6.495	21	83

İnsan üzerinde bu tür olumsuz etkileri görülen nüfus yoğunluğu ülkemizde daha çok gelişmiş kentlerin bir özelliğidir. Tablo-5'e baktığımızda ülkemizin en yoğun nüfusa sahip kentlerinin büyük ölçüde gelişmiş kentler olduğu görülmektedir. Hatay, Tokat, Zonguldak, Sakarya, Ordu, Osmaniye, Samsun bu durumun istisnalarıdır. Bu kentler arasında yer alan Hatay, Tokat, Sakarya, Osmaniye, Ordu kentleri suçun nispeten düşük olduğu kentlerdir. Bu kentlerin hiçbirisinde ne 2000 yılında ne de 2006 yılında ülke ortalamalarının üzerinde suç işlenmiştir.

Diğer taraftan, sanayisi nispeten gelişmiş, GSYH oranı yüksek, nüfus yoğunluğuna sahip kentlerde suç oranları da yükselmektedir. İstanbul, Kocaeli, İzmir, Bursa, Yalova, Gaziantep, Ankara, Adana kentlerinde suç oranları hem 2000 yılında, hem de 2006 yılında Türkiye ortalamasının üzerindedir. Nüfus yoğunluğunun az olduğu kentlere bakıldığında, 2000 yılında ülke ortalamasının üzerinde suç işlenen yalnızca 2 kent bulunmaktadır. 2006 yılında bu sayı 4'e ulaşmıştır. Nüfus yoğunluğu en yüksek olduğu 15 kentten 9'unda hem 2000 yılında hem de 2006 yılında işlenen suç sayısı Türkiye ortalamasından yüksektir.

2000 yılında nüfusun en yoğun olduğu 15 kentte onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması 40 iken, nüfusu en az olan 15 kentte bu sayı yalnızca 19'dur. 2006 yılında nüfusun yoğun olduğu 15 kentte onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması 111'e, nüfus yoğunluğu az olduğu 15 kentte ise 67'e yükselmiştir. Ancak kentler arasındaki fark korunmuştur. Bu rakamlardan hareketle, nüfus yoğunluğunun suçu artırıcı bir etkisi olduğu; başka bir deyişle, nüfusu yoğun kentlerde daha çok suç işlendiği görülmektedir.

3.5. Kentlerin Net Göç Hızı ve Suç

Göç mekânsal anlamda yer değiştirmenin ötesinde, toplumsal ve kültürel bir değişimdir. Göç gerek toplum, gerekse bireyler üzerinde neden olduğu değişimin bir sonucu olarak suç araştırmalarında önemli bir değişken olarak ele alınmaktadır. Göçle birlikte her türlü insan ilişkisinin yeniden oluşturulması gerekir. Yapısal değişiklikler fiziksel yapıyı etkilediği gibi, kişilerin davranışlarını, heyecanlarını, yaşam biçimini de etkiler.

Durkheim, anomî kuramını açıklarken, kente yeni gelenlerin hangi kurallara uymaları gerektiği konusunda bocaladığını, bu bocalamanın bireyi anomîye, başka bir deyişle, kuralsızlığa ittiğini söyler. Bu durum göçün bireyin yaşamı ve yaşamını yönlendiren kurallar üzerindeki etkisini açıkça

gösterir. Kentte yeni gelenlerde içine kapanma, geleneklerde zayıflama, bireysel ve ailevi sorunlarda artış görülür²⁵.

Kırdan kente göçle birlikte, göçmenler arasında; ekonomik sorunların arttığı, uyum sorunları yaşadığı ve bu sorunun toplumsal denetim mekanizmalarını zayıflattığı, bunalım, depresyon ve köksüzlük gibi duyguların ortaya çıktığı gözlenmiştir²⁶.

Suç ile ilgili çalışmalarda önemli bir değişken olan iç göç Türkiye’nin kentleşme tarihinde de belirleyicidir. Tablo-6’ya baktığımızda 1975–2000 yılları arasında 25 yıllık bir zaman diliminde en fazla göç alan ve veren kentleri görmek mümkündür. İstanbul tartışmasız en fazla göç alan kentimizdir. İstanbul’u izleyen Kocaeli, 1999 Marmara Depreminin olumsuz etkisinin hissedildiği 1995–2000 dönemi dışında, yoğun olarak göç almıştır.

Tablo-6’da yer alan Tekirdağ, Balıkesir ve Bilecik İstanbul’a yakınlığı nedeniyle göç alan kentlerdir. Tekirdağ ve Bilecik, özellikle 1985–2000 döneminde, yoğun bir biçimde göç almıştır. En çok göç alan kentler arasında yer alan Muğla ve Denizli 1975–1980 döneminde göç verirken, 1980–1985 döneminden itibaren göç almaya başlamış ve giderek göç oranlarında artış yaşanmıştır. Bu durum 1980’den sonra değişen ekonomik dengelerin bir sonucudur. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan “esnek üretim modeli”, Anadolu’da bazı kentlerin öne çıkmasına, önemli ihracat rakamlarına ulaşmasına neden olmuştur.

En fazla göç veren kentlere baktığımızda bu kentlerin tamamının ülkenin Samsun-Adana hattının doğusunda kaldığı görülmektedir. Kars, Tunceli ve Gümüşhane 25 yıllık dönemde en fazla göç veren kentlerdir. Tablo-6 genel olarak değerlendirildiğinde, en fazla göç alan 15 kentten 9’unda hem 2000 yılı hem 2006 yılları içerisinde Türkiye ortalamasının üzerinde suç işlenmiştir. En fazla göç veren 15 kentte bu oranlar sırasıyla 3 ve 5’dir.

2000 yılında göç alan 15 kentte, onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması 41 iken, bu sayı en fazla göç veren 15 kentte 36’dır. 2006 yılında göç alan 15 kentte, onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması 133 iken, bu sayı en fazla göç veren 15 kentte 60’dır. Diğer taraftan, Tunceli dışta tutulduğunda, en fazla göç veren kentlerin ortalaması oldukça düşmektedir. Bu anlamda Tunceli istatistikî olarak bir sapma yaratmakta, mevcut suç oranları ile ayrı bir incelemeyi gerektirmektedir.

Tunceli dışta tutulduğunda en fazla göç veren 15 kentte onbin kişiye düşen suç sayısı ortalaması 2000 yılında 20’ye, 2006 yılında ise 60’a düşmektedir. Kısacası, onbin kişiye düşen suç sayısı esas alındığında, göç alan kentlerde göç veren kentlere göre iki kat daha fazla suç işlenmektedir.

²⁵ Geray, 236.

²⁶ Yirmibeşoğlu-Ergun, 24.

En fazla göç alan 15 kentte 2000–2006 yılları arasında suç sayılarındaki artış % 367,8 olup, bu oran göç veren 15 kent için % 292’dir.

Bu verilere göre; en fazla göç alan 15 kentte hem daha çok suç işlenmektedir, hem de suç artış hızı daha yüksektir. Artan suç oranları karşısında ülkenin güvenlik konusundaki en yetkili kurumu olan Milli Güvenlik Kurulu önlem alma gereğini hissetmiştir. Nisan ve Aralık 2005 tarihlerinde yapılan toplantılarda, özellikle İstanbul’da içgöçün yarattığı kamu düzeni sorunlarının ele alındığı ve bu konularda çalışma başlatıldığı belirtilmiştir. Kısacası, Milli Güvenlik Kurulu sağlıklı kentleşmenin en önemli nedeni olan iç göçü ülkenin asayiş bakımından bir tehdit olarak algılamaktadır²⁷.

Tablo-6 (Türkiye’de Kentlerin Net Göç Hızına Göre Suçla Olan İlişkisi)

Kent Adı	Net Göç Hızı (%)				Asayiş Suçlarının Sayısı		Asayiş Suçlarının Oranı (10000 Kişi)		Asayiş Suçlarında Artış Hızı (2000–2006)
	1975–1980	1980–1985	1985–1990	1995–2000	2000	2006	2000	2006	
Net Göç Hızı En Yüksek Olan 15 Kent									
İstanbul	73,4	60,5	107,6	64,3	67.299	182.844	67	145	272%
Kocaeli	112,9	67	108,2	0,2	3.282	20.551	27	143	626%
İzmir	73,7	41,9	63,8	39,9	16.710	64.149	50	172	384%
Antalya	26,5	32,8	89,7	64,3	11.036	45.788	64	256	415%
Bursa	61	41,1	61,6	45,1	12.190	31.467	57	129	258%
İçel	57,5	56,5	68,3	12,4	8.796	29.707	53	186	338%
Tekirdağ	16,5	10,3	46,7	96,8	1.514	4.260	24	58	281%
Muğla	4,3	7	32,9	70,2	3.191	10.918	45	143	342%
Ankara	20,6	13	24,9	25,6	23.059	53.266	58	119	231%
Aydın	16,7	14,7	27,1	25,5	3.540	7.612	37	80	215%
Bilecik	-3	7,9	19,6	57,9	414	1.215	21	60	293%
Eskişehir	16,4	16	11,3	14,8	3.784	11.528	54	159	305%
Manisa	11,1	7,1	20,6	3,2	2.970	10.980	24	83	370%
Denizli	-5,7	3,5	15,4	19,9	2.151	14.094	25	155	655%
Balıkesir	-7,8	3,9	5,4	4,9	2.406	12.794	22	114	532%
Net Göç Hızı En Düşük Olan 15 Kent									
Kars	-113,1	-77,9	-163,5	-61,1	1.147	1.452	35	47	127%
Tunceli	-93,7	-123,9	-153,8	-36,7	2.386	2.785	255	331	117%
Gümüşhane	-86,2	-54,1	-135,3	-23,5	320	350	17	27	109%
Erzurum	-66,3	-64,8	-113,2	-54,8	1.931	6.495	21	83	366%
Sivas	-75,4	-54,6	-105,8	-51	1.341	6.930	18	109	517%

²⁷ www.mgk.gov.tr, 2.1.2006.

Ağrı	-80,5	-53,5	-95,4	-56,4	1.076	2.413	20	45	224%
Muş	-66,4	-49,4	-100,5	-59,8	631	946	14	23	150%
Artvin	-61,2	-51,1	-98,6	-63,6	408	917	21	55	225%
Bingöl	-54,6	-44,1	-87,7	-50,1	454	1.208	18	48	266%
Sinop	-32,6	-38,4	-88,7	-75,7	483	956	21	48	198%
Çorum	-46,3	-32,6	-58,5	-58,4	2.203	4.976	37	91	226%
Erzincan	-38,4	-45,4	-93,3	-4,7	276	1.940	9	91	703%
Adıyaman	-34,7	-35,4	-37,5	-70,2	970	3.653	16	63	377%
Giresun	-40,6	-43,4	-73,9	-12,1	1.006	3.671	19	88	365%
Elazığ	-44,2	-31,6	-46,1	-23,8	1.214	5.135	21	95	423%

Göçün giderek bir tehdit olarak algılanmasında yaşanan toplumsal ve ekonomik değişimin etkisi büyüktür. Geçmişte suç oranlarının nispeten az olduğu gecekondu bölgelerinde günümüzde artış yaşanmaktadır. Bir zamanlar mahallelinin kapılarını kilitlemeden geceleyin sinemaya gittiği gecekondu bölgelerinde, şimdi gündüz vakti sokakta yürümek zorlaşmıştır. 1970’li yıllarda sol gruplar tarafından “kurtarılmış bölge” ilan edilen bu bölgeler giderek uyuşturucunun, fuhuşun kol gezdiği, tinercilerin mesken tuttuğu yerler haline dönüşmektedir²⁸.

Bu değişimin temelinde iki neden yatmaktadır. İlki, dayanışma duygusunun ve toplumsal denetimin zayıflamasıdır. Geçmişte yoğun iç göçün varlığına rağmen, “tampon mekanizmaların” varlığı sayesinde kırsal alanda var olan dayanışma duygusu ve kan bağı kente taşınmıştır. Bu dayanışma mekanizmaları; göçmenlerin kente uyum sağlaması, toplumsal denetimin sağlanması, iş ve barınma sorunlarının çözülmesi gibi birçok işlevi birlikte görmüştür. Bu çerçevede, gecekondu, sağladığı rant nedeniyle kentsel gerilimin ortaya çıkmasında bir nevi geciktirici rolü üstlenmiştir. Günümüzde ise, bu dayanışma ve denetim mekanizması giderek zayıflamaktadır.

İkincisi, göçün biçim değiştirmesidir. Özellikle, 1985–2000 yılları arasında terör nedeniyle yaşanan göç; zorunlu, anlık, dayanışma duygusundan yoksun ve dışlayıcı bir niteliğe sahiptir. Hem kentlerin, hem de göçün biçim değiştirdiğini söyleyen Erder, özellikle 1980’den sonraki zorunlu göçün “yeni kentli yoksullar” yarattığını, bu durumun kentte gerilime yol açtığını anlatır²⁹. Zorunlu göçün, daha önce var olmayan bir göçmen hiyerarşisi yarattığını anlatan Işık ve Pınarcıoğlu, geçmişte suç oranları düşük olan gecekondu bölgelerinin giderek değiştiğini, hemşeriliğe dayalı dayanışmanın mafyaya dönüştüğünü belirtmektedir. Bu değişimde küreselleşmeyle birlikte gecekondu alanlarından çekilen devletin de büyük bir sorumluluğu bulunmaktadır³⁰.

²⁸ Erman, 30.

²⁹ Erder, 17.

³⁰ Işık-Pınarcıoğlu, 125, 127, 171.

Gecekondu bölgelerinde yaşayan gençlerin geçirdiği değişimi konu edinen bir başka araştırmada, gecekondu alanlarında yaşayan gençlerin tüketim toplumunun ve neo-liberal politikaların etkisiyle, geçmişten farklı olarak, derin bir umutsuzluk ve bunalım içinde suç işlemeye daha yatkın hale geldikleri belirtilmektedir³¹.

Öte yandan, yukarıda sıralanan görüşler belli oranda paylaşılacakla birlikte, araştırmamız kapsamında suçun kimler tarafından işlendiği belli olmadığı için göçün suç üzerindeki etkisini kesin olarak belirlemek mümkün olmamıştır. Göçün, kesin bir biçimde, suçu artırıcı etkisi olduğunu iddia etmek için en fazla göç alan kentlerde işlenen suçların büyük bir bölümünün göçmenlerce işlendiğinin belirlenmesi gereklidir. Göçün yarattığı baskının toplumda gerginliğe yol açması, göçmenlerin göç yüzünden yaşadıkları sorunlar karşısında suça ve sapkın davranışlara yönelmesi gerekir. Elimizdeki veriler bu konuya açıklık getirecek düzeyde değildir.

Tablo-6'da görüldüğü gibi, yalnızca göç alan kentlerde değil, göç veren kentlerde de suç oranlarındaki artışın inanılmaz boyutlara ulaşması hem konunun ayrıca araştırılması gereğini ortaya koymakta, hem de artan suç oranları bakımından tek etkenin iç göç olmadığını ortaya koymaktadır. Tablo-6'da görüldüğü gibi, 2000-2006 yılları arasında suç artışının en fazla olduğu kent Erzincan'dır. Erzincan devamlı göç veren bir kent olmasına rağmen, 2000-2006 döneminde suç artış oranı % 703'dür. Tablo-6'ya bakıldığında, suç artışı bakımından ilk on kent içinde Erzincan, Denizli, Kocaeli, Balıkesir, Sivas, Elazığ, Antalya, İzmir, Adıyaman, Manisa kentleri yer almaktadır. Bu kentlerden 4'ü göç veren, 6'sı ise göç alan kentlerdir.

Özellikle 25 yıllık dönemde, en fazla göç veren ikinci kent olan Tunceli'de onbin kişiye düşen suç oranları şaşırtıcı düzeyde yüksektir. Tunceli'ye ait suç oranları, göç alan kentler kadar göç veren kentlerin de sorunlar yaşadığını ortaya koymaktadır. Benzer bir biçimde, sürekli göç veren Çorum, Erzincan, Sivas ve Elazığ kentlerinde, 2006 yılı içerisinde onbin kişiye düşen suç oranlarının ortalaması, Türkiye ortalamasının üzerindedir. 2000-2006 döneminde bu kentlerde hem suç oranlarında bir artış yaşanmış hem de Türkiye ortalamasının üzerinde suç işlenmiştir. Bu durum hem göç dışında değişkenlerin suç üzerinde etkin olduğunu göstermekte hem de göç alan kentler kadar göç veren kentlerin de suç konusunda araştırmaya muhtaç olduğunu ortaya koymaktadır.

Genel Değerlendirme

Ülkemizde suç oranlarında çok ciddi artışlar görülmektedir. Suç oranlarındaki artış konunun araştırılması gereğini ortaya koymaktadır. Bu alanda daha fazla araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Suç oranlarındaki

³¹ *Kazgan*, 41, 47.

artışın önüne ancak bu artışa neden olan siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik etkenler bulunarak çözüm getirilebilir.

Türkiye’de suçlarda bir artış olduğu konusunda herkes görüş birliği içinde olmakla beraber, artışın nereden kaynaklandığı konusunda bir fikir birliği yoktur. İşsizlik, küreselleşme, ekonomik kriz, enflasyon, yoksulluk, sağlıksız kentleşme, eğitim düzeyi, kamu hizmetlerinin yetersizliği gibi onlarca etken suçun artışında etkin olabilir.

Araştırma kapsamında; kentlerin nüfus büyüklükleri, kentlerin kentleşme oranı, kentlerin gelişmişlik sırası, illere göre kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsılanın miktarı, kentlerin nüfus yoğunluğu ve net göç hızları ile suç oranları arasında pozitif bir ilişki bulunduğu görülmektedir.

Türkiye’de; büyük, kentleşme oranı yüksek, gelişmiş, GSYH’den daha çok pay alan, nüfus yoğunluğu yüksek, göç alan kentlerde daha çok suç işlenmektedir. Sağlıksız kentleşme sürecinin suç artırıcı etkisi olduğu kısmen söylenebilir. Büyük ve göç alan kentlerde onbin kişiye düşen suç oranlarının yüksek oluşu, bu kentlerde toplumsal denetimin zayıfladığını göstermektedir. Ancak bu genel saptamaların yanında önemli sapmalar bulunmaktadır. Tunceli örneğinde olduğu gibi, bu niteliklerin hiçbirisine sahip olmayan bir kent ülkenin en yüksek suç oranlarına sahip olabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Füsun (2007), *Kriminoloji*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Assadi, Soheil (2004), “Urban Violence in Development Countries”, Proje Ödevi, Eastern Mediterranean University Department of Political Science and Public Administration.
- Aydoğan, Ahmet (2000), *Şehir ve Cemiyet*, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Balcıoğlu, İbrahim (2001), *Şiddet ve Toplum*, Bilge Yayınları, İstanbul.
- Buendia, H. Gomez (Ed.) (1989), *Urban Crime: Global Trends and Policies*, United National University, New York.
- Castells, Manuel (1977), *The Urban Question*, Edward Arnold, London.
- Cömertler, Necmiye ve Kar, Muhsin (2007), “Türkiye’de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Sayı: 62, s. 38–57.
- Demirbaş, Timur (2001), *Kriminoloji*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Dönmezer, Sulhi (1974), “Hızlı Şehirleşme ile Suç ve Adalet Sistemi İlişkileri”, *Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları Sempozyumu*, İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü Yayını, İstanbul, s. 53–76.
- Dönmezer, Sulhi (1994), *Kriminoloji*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- DPT (2003), *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Ankara.
- Erder, Sema (1997), *Kentsel Gerilim*, Um: Ag Yayın No:31, Ankara.
- Erman, Tahire (2007), “Çandarlı-Hıdırlıktepe (Altındağ, Ankara) Örneği Üzerinden Suç ve Mekân İlişkisi ve Mahalleli Deneyimleri”, *Kent ve Suç*, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni, Sayı: 6, 30–33.
- Geray, Cevat (1966), “Şehirselleşme Toplumun Kalkınması”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Sayı: 6, s. 234–236.
- Glaeser, Edward (1999), “Why Is There More Crime in Cities?”, *Journal of Political Economy*, Cilt: 107, Sayı: 6, s. 225–258.
- Gölbaşı, Serkan (2008), *Kentleşme ve Suç*, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul.

- Harvey, David (2003), *Postmodernliğin Durumu*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Işık, Oğuz ve Pınarcıoğlu, Melih (2001), *Nöbetleşe Yoksulluk Sultaniye Örneği*, İletişim Yayıncılık, İstanbul.
- İçli, Tülin Günşen (1993), *Türkiye’de Suçlular*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Kail, Barbara L. ve Kleinman, Paula H. (1985), “Fear, Crime, Community Organization and Limitations on Daily Routines”, *Urban Affairs Quarterly*, Cilt: 20, Sayı: 3, s. 400–408.
- Kazgan, Gülten (2002), *Kuştepe Gençlik Araştırması*, Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Keleş, Ruşen ve Ünsal, Artun (1982), *Kent ve Siyasal Şiddet*, Ankara Üniversitesi SBF Basımevi, Ankara.
- SİSAV (1986), *Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*, İstanbul.
- TÜİK (2003), *2000 Nüfus Sayımı*, Ankara.
- TÜİK (2005), *Göç İstatistikleri*, Ankara.
- United States Department of Justice (2007), *Crime in the United States 2006*, Washington.
- Watts, Ann ve Watts, Thomas (1981), “Minorities and Urban Crime: Are They the Cause or The Victims?”, *Urban Affairs Quarterly*, Cilt: 16, Sayı: 4, s. 423–436.
- Wirth, Louis (1956), “Urbanism As a Way of Life”, *Community Life and Social Policy: Selected Papers by Louis Wirth*, Ed. Marvick Wirth ve Albert Reiss, Chicago Üniversitesi Yayını, s. 110–132.
- Yirmibeşoğlu, Funda ve Ergun, Nilgün (2007), “İstanbul’da Suç”, *Kent ve Suç*, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni, Sayı: 6, 24–30.
- Yörükan, Turhan (2006), *Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri*, Nobel Yayınları, Ankara.